

Berachot Sources 7

תלמוד בבלי מסכת יומא דף פ עמוד ב

אמר רבי ירמיה אמר רבי יוחנן: זר שכוסס שעורים של תרומה - משלם את הקרן ואינו משלם את החומש. כי יאכל - פרט למזיק

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג הלכה ב

האוכל פת חייב לברך לפניו ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם המוציא לחם מן הארץ, ולאחריה ארבע ברכות, אכל דגן שלוק כמו שהוא מברך לפניו בורא פרי האדמה, ולאחריו בורא נפשות רבות, א אכל קמח מברך ב לפניו שהכל ולאחריו בורא נפשות רבות.

לחם משנה הלכות ברכות פרק ג הלכה ב

הלכה ב

[ב] אכל דגן שלוק כמו שהוא וכו'. נראה מדברי רבינו ז"ל דאע"ג דבגמרא (ברכות ל"ז) אמרו הכוסס את החטה סובר הוא ז"ל דהוא הדין לשעורה דמברך בורא פרי האדמה ודלא כדברי הכלבו ז"ל שכתב בשם רבינו הביאו הב"י ז"ל סי' ר"ח דמברך שהכל לפי שהוא מאכל קשה ואין דרך לאוכלו ודלא כה"ר דוד אבודרהם ז"ל שכתב שאינו מברך כל עיקר לפי שהוא מאכל בהמה. וא"ת כשהקשו בגמרא בכיצד מברכין (דף ל"ו) למ"ד קמחא דחיטי מברך שהכל מההיא דאמר קמחא דשערי מברך שהכל משמע הא דחיטי מברך בורא פרי האדמה דאל"כ לאשמעינן אפילו דחיטי ומאי קושיא לדעת רבינו ז"ל אימא דאיצטריך לאשמעינן דדוקא קמחא דשערי שהכל הא שערי ממש בורא פרי האדמה ודלא כדברי הכלבו, בשלמא לכלבו אתי שפיר דכיון דאפילו שערי שהכל למה נקט קמחא אלא למעוטי קמחא דחיטי אבל לפירוש רבינו ז"ל קשה וכן לה"ר דוד אבודרהם אימא דנקט קמחא לומר הא שערי אינו מברך כל עיקר וי"ל דעדיף מינה משני דאשמעינן חידושא בקמחא דשערי ממש ולא דאתא לדיוקא:

מגן גיבורים שלטי גיבורים סימן רח ס"ק ג

(ג) אבל האוכל שעורים שלמים וכו'. כ"כ בד"מ ליישב דעת הכלבו דסובר דמברך שהכל והב"י חולק עליו מדכתב הטור סתם בה' מינים דמברך בפה"א והד"מ כתב דאף דכתב הטור סתם לא כיון אלא למה שראוי לאכילה וכן בש"ס אמרו הכוסס את החטים משמע דוקא חטים דראויים לכוס אבל לא שעורין והרי דעת אבודרהם שאין לברך עליו כלום ואף דהב"י דחאו עכ"פ אינו מברך רק שהכל, וראינו בלח"מ פ"ג מברכות שם הלכה ב' שהביא ראי' לדעת הכלבו מהא דקאמר הש"ס דף ל"ו ע"א וכי אית לי' עליוא אחרינא לא מברכין עלייהו בפה"א אלא שהכל והאמר ר' זירא וכו' קרא חי וקמחא דשערי מברכין עלייהו שהכל מאי לאו דחיטי בפה"א ופרש"י מדאמר שערי מכלל דס"ל בחטי בפה"א ומאי קושיא דלמא לכך נקט קמחא דשערי לאשמעינן דדוקא קמחא מברך שהכל אבל בשלמים מברך בורא פרי האדמה ע"ש ובאמת לפע"ד אין מזה ראייה דזה ודאי דעכ"פ איכא רבותא טפי לברך בורא פרי האדמה על השלמים מהא דמברך שהכל על הקמח שהרי לפי דעת המקשה דלא סבר דמשום דקשה לקוקיאני לא לברך כלל א"כ אמאי לא לברך הא נהנה וכיון שכן האיך אפשר לומר דנקט קמח לדיוקא דשלמים הא אדרבא מהראוי הי' לאשמעינן בהדיא הדין בשלמים דהוא רבותא טפי דאינו מברך רק שהכל אף שהוא פרי וע"כ דבא לאשמעינן דוק' דיוקא דחיטי דבקמחא דחיטי מברך בפה"א אברא דלפ"ז אכתי קשה קושיית הלח"מ על האבודרהם דס"ל דאין מברכין כלל על השלמים מאי מקשה דלמא הא גופי' אתא לאשמעינן דדוקא על הקמח מברכין ולא על השלמי' והכא לא שייך לומר דהוה רבותא טפי לאשמעינן דאין מברכין כלל משום דר"ז בעי לאשמעינן על מה שמברכין וממילא נשמע מה שאין מברכין עליו, אמנם ז"א דהאיך אפשר לומר דנקט קמחא דשערי לדיוקא דשלמים אין מברך עליהם כלל דהא לא משמע כלל דיש לומר אדרבא דעל השלמים מברך בפה"א כמו בחטים וכדעת כל הפוסקים וע"כ דלא אתא רק למימר דאף בקמחא דשערי שהוא אינו טוב מברך עלייהו שהכל משא"כ בדחיטי בורא פרי האדמה והנה הרב בעל אהעו"ז החזיק בשטת הרד"א מהא דקאמר הש"ס ביומא דף פ"א זר שכוסס שעורין תרומה פטור מחומש דכתיב כי יאכל פרט למזיק וכיון דאזוקי מזיק פשיטא דאין לברך עליו כמו בשמן דאמר בברכות דף ל"ה ע"ב דאין מברכין על השמן משום דאזוקי מזיק הביאו ראי' מהא דתניא השותה שמן של תרומה משלם את הקרן ואינו משלם את החומש וכן קי"ל לעיל סי' ר"ב סעי' ד' וה"ה בזה, וכבר קדמו הרב מהרמב"ח בחידושי שם ביומא בדבר זה, אמנם לפע"ד נראה דהנה באמת צריך להבין הרי הרמב"ם ז"ל פ"י מתרומות הלכה ז' כתב הכוסס החטה של תרומה משלם קרן וחומש והטעם דפסק כרבי כמ"ש הכ"מ בשם הר"י קורקוס משום דסמך על הירושלמי פ' יו"ה"כ שם דר"י קאי כוונתי דרבי וגם בש"ס דילן לא הזכיר רק שעורין וא"כ האיך כתב

הרמב"ם בפ"ג כאן הלכה ב' דאם אכל דגן שלוק כמות שהוא מברך בפה"א ומשמע דוקא שלוק אבל חי לא וכבר תמה בזה ג"כ המהרמב"ח שם אמנם באמת זה אינו קושיא דהרי בלא"ה צריך להבין הא אמרו בברכות דף ל"ז הכוסס את החטה מברך בפה"א וע"כ דרבינו מפרש דכוסס החטה היינו ע"י שליטה ורק משום שהם שלמים ולא הוסר קליפתם לא נקרא מבושל כמ"ש הכ"מ שם וא"כ ה"ה התם מיירי בכה"ג שהי' ע"י שליטה, ומעתה זה דוקא בחטים אבל בשעורים כיון דאינם ראויים קשה אמנם נראה דבאמת צריך להבין הא דקאמר הש"ס שם הכוסס שעורי' פטור מחומש משום דכתיב כי יאכל פרט למזיק ומאי מזיק שייכי בזה ניהו דאינו ראוי למאכל אדם אבל אזוקי לא מזיק ועוד בכוסס חטין דעת רבנן בירושלמי שם דפטור מטעם מזיק ובחטים ודאי ליכא משום מזיק דהרי מברך עלייהו בפה"א אמנם באמת צריך לומר דלענין תרומה שאני דבעינן מאכל ראוי דהרי זר שאכל תרומה אכילה גסה פטור מחומש מטעם מזיק כמ"ש הרמב"ם שם ומאי מזיק איכא וע"כ משום דכיון דקץ במזונו ואין החיך נהנה ממנו קרי לי' מזיק ואינו חייב בחומש וה"ה באלו ניהו דאינו מזיק אבל עכ"פ אינו מאכל אדם ופטור מחומש ומעתה זהו דוקא לענין תרומה אבל לענין ברכה הרי קמחא דשערי דאמר בש"ס דקשה לקוקיאני ואפ"ה כיון דאית לי' הנאה ממנו בעי ברוכי ומכ"ש בשעורי' שלמי' דמברך כיון שנהנה כמ"ש הב"י, אברא דבאמת צריך להבין בהא דקאמר הש"ס דף ל"ה ע"ב אילימא דקא שתי לי' משתי' אזוקי מזיק לי' דתניא השותה שמן של תרומה אינו משלם את החומש הרי דאינו מברך כל דמזיק לי' ומ"ש מקמחא דשערי והרב באהעו"ז הרגיש בזה וכתב דקמחא דשערי אינו מזיק כמו שמן וזה דחוק אבל באמת הדבר ברור דשם בשמן גוף אכילה הוא המזיק ללבו וא"כ ממילא אינה אכילה כלל בעצמותו ואינו נהנה מה שאין כאן דנהנה רק שקשה לדבר אחר היינו לקוקיאני אבל בשעת אכילה איכא הנאה ושפיר מברך וז"ב שוב ראינו בראב"ד בהשגות שם שכל להשיג על הרמב"ם שפסק בכוסס חטים דמשלם את החומש כרבי והלא רבנן פליגי עלייהו וקי"ל כרבנן ואף על גב דמברכין עלייהו בפה"א אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא הרי מבואר כדברנו דהדבר חלוק מברכה לתרומה ובזה מיושב מה שהקשה שארנו המצל"ח על הראב"ד הלז מהא דקאמר הש"ס גבי שמן דאזוקי מזיק ומביא ראי' מתרומה ומאי ראי' הוא מתרומה דלמא שאני תרומ' כמ"ש הראב"ד ע"ש ולדבריו יקשה מהך דקמחא דשערי וכמ"ש אמנם לפמ"ש א"ש דשם דההיזק הוא בעצמותו ואינו נהנה כלל שפיר מדמהו לתרומה משא"כ בהך דכוסס חטה דאינו מזיק בעצמותו ונהנה שפיר יש לחלק בין ברכ' לתרומ'.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רו סעיף א

(א) א [א] (א) בירך א <א> [א] על פירות האילן בורא פרי האדמה, א [א] יצא; אבל אם בירך (א) (ב) על פרי האדמה בורא פרי העץ, א [א] (א) לא יצא; (ב) הילכך אם הוא מסופק בפרי (ד) אם הוא פרי עץ או פרי האדמה, מברך בורא פרי האדמה. ב < ועל הכל, אם אמר שהכל, יצא > (י) ואפילו על פת ויין.

משנה ברורה סימן ריב ס"ק י

(י) רק שהכל - ר"ל דכיון דעכ"פ אכילתו הוא לטפל לד"א הפסיד ברכתו הראויה לו ומברך שהכל כדי שלא יהנה בלי ברכה והנה הרמ"א סתם בזה ולא הזכיר שום חילוק דמיירי בכל גווני אבל המ"א חילק בזה ודעתו דדוקא אם שותה משקין שברכתו שהכל והיה ראוי לברך על המשקה שהכל ולפטור זה אך מפני שאוכל הטפל תחלה צריך לברך עליו לכן מברך עליו כברכת העיקר וממילא נפטר גם העיקר בברכתו אבל כשברכת העיקר הוא דבר אחר [כג] כגון ששתה יין אין מברך על המאכל שמקודם שהכל רק ברכתו הראויה לו. ולכתחלה [כד] טוב למנוע לגמרי מלאכול הטפל קודם לעיקר:

שער הציון סימן כד

- (א) מנחות דף מ"ג:
- (ב) באר היטב:
- (ג) שבות יעקב חלק ב סימן ל"ח:
- (ד) רקנטי:
- (ה) אחרונים:
- (ו) אחרונים:

תוספות מסכת ברכות דף מא עמוד א ד"ה אבל בשאין

אבל בשאין ברכותיהן שוות - פירש"י כגון צנון וזית ושוב אין כאן מחלוקת כיון שאין האחד פוטר את חברו אפי' (א) ר' יהודה מודה דאין עדיפות בשבעת המינים אלא מברך על איזה שירצה תחלה החביב לו ואחר כך יברך על השני וכן יש לפרש דרבי יהודה מודה לחכמים הואיל ולא פי' הגמ' מוטב שנאמר שיחיד מודה לרבים ולא רבים מודים ליחיד והקשה רש"י ולברך על הצנון ולפטר את הזית דהא תנן לעיל בירך על פירות האילן ב"פ האדמה יצא ותירץ דשאני התם שאין

שם אלא חד מינא וטעה ובירך ב"פ האדמה אבל הכא כשבירך ב"פ האדמה על הצנן לא פטר את חברו שהוא ב"פ העץ אפי' בדיעבד וא"ת הא אמרי' לעיל (דף לט.) גבי עובדא דבר קפרא דברכת בורא פרי האדמה חשיבא טפי משהכל לפי שמבוררת טפי א"כ גם ב"פ העץ חשיבא טפי מברכת ב"פ האדמה וי"ל דלא חשיב ב"פ העץ כל כך מב"פ האדמה כמו שחשוב ב"פ האדמה משהכל ומ"ש בהלכות גדולות דב"פ העץ תקדים לב"פ האדמה דמבוררת טפי היינו לפי המסקנא דלקמן דפליגי בשאין ברכותיהן שוות וקי"ל כר' יהודה אבל להאי לישנא דאמרי' דלא פליגי בשאין ברכותיהן שוות לא מתוקם פסק דהלכות גדולות כדפירשנו לעיל.

גליון הש"ס מסכת ברכות דף יב עמוד א

בא"ד שאמר בפה"ע תחת בפה"ג. משמע מזה דאם בירך על היין בפה"ע דלא יצא. [וכ"כ המג"א סימן ר"ח ס"ק כ"ב בשם תשובת ר"י הלוי] ותמוה לי דהא יין שם פרי עליו. דהא מברכין בפה"ג וא"כ שפיר מברך בפה"ע. אלא דהי' לו לברר יותר שהוא מגפן. וא"כ לא גרע מבירך שהכל דקיי"ל דיוצא. אח"ז מצאתי בעזה"י בתשובת גינת וורדים חלק או"ח סכ"ט דהעלה לעיקר דיצא:

תוספות הרא"ש מסכת ברכות דף לו עמוד א

כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי. וא"ת בלא חושש נמי אם יתן שמן הרבה בתוך אניגרון יברך עליו כיון שנהנה ממנו, וי"ל דהא מילתא דפשיטא היא ואין בו חידוש אבל הך דלרפואה קא מכוין הוי ס"ד דלא בעי לברוכי, כך פי' ה"ר יוסף, אבל בלשון ה"ג הכתוב בספרים משמע שאין לו לברך אלא כי כייבי ליה חניכי דוקא דמתכוין לרפואה ומיתהני מיניה, אבל אי ליכא רפואה אפילו אם נותן שמן הרבה הוי אניגרון עיקר ותנן מברך על העיקר ופוסט את הטפלה אבל כשהוא לרפואה אז השמן עיקר, והכי מסתבר טפי.

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לו עמוד א

הכא במאי עסקינן בחושש בגרונו, פי' ואף על גב דבאפי נפשיה אזוקי מזיק כיון דע"י אניגרון מעלי לרפואה ומעלי לאכילה משתני לעלויא קרינן בי' ומ"מ לענין ברכה כי שתי ליה בשבת על ידי אניגרון מברך עליה בורא פרי העץ דהא עיקרו שמן אבל אי שתי ליה בחול ע"י אניגרון לא מברך עליה כלל משום דהוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפלה לו ואינו מברך על השמן אלא על האניגרון שהוא עיקר ואי שתי ליה באפי נפשי' לא מברך עליה כלל משום דאזוקי מזיק כן כתב רב האי גאון ז"ל, ונראה דלאו דוקא בשבת ובחול דאין הברכות משתנות בשנוי העתים אלא כל ששותהו ע"י אניגרון ומתכוין בו לרפואה בין בחול בין בשבת מברך עליו בורא פרי העץ דהוי לי' שמן עיקר וכל שאין מתכוין לרפואה אלא לאכילה הוי לי' אניגרון עיקר בין בחול בין בשבת ואינו מברך אלא על האניגרון, ומה שחלק הגאון ז"ל בין שבת לחול נראה לי שדעת הגאון ז"ל שאע"פ שחושש בגרונו אם הוא שותה את השמן ע"י אניגרון לא מוכחא מילתא דמשום חושש בגרונו שותהו ואדרבה מוכחא איפכא דא"כ למה לי אניגרון יערער את השמן לבדו דהא אפשר והוא עדיף לי' טפי אבל בשבת כיון דחושש בגרונו אפילו בסתם דעתו על השמן אלא שאי אפשר לו בערעורו לבדו ומ"מ אפילו בחול אם מתכוין ממש לרפואה מברך עליו דהוא עיקר, והיינו דאזוקימנא בחושש בגרונו דאלמא לא משכחת לה לעולם דמברך עליה בורא פרי העץ אלא בחושש בגרונו הא בנותן לתוך אניגרון שלא מחמת רפואה לא מברך על השמן אלא על האניגרון והא דמייתי ברייתא דחושש בגרונו בשבת לאו למימרא דדוקא בשבת מברך על השמן אלא מלתא בעלמא דקאמר ולומר דפעמים שהשמן הניתן לתוך אניגרון עיקר וכדקתני בברייתא החושש בגרונו נותן שמן לתוך אניגרון ובולע.

מגן אברהם סימן רב ס"ק א

(א) (פמ"ג) (מחה"ש) בורא. ולא הבורא (כ"ה):

נחלת צבי (כ"ץ) אורח חיים סימן רב ס"ק ד

(ד) דפת עיקר. ונלענ"ד אפילו אם השמן הרבה יותר מן הפת. ולא דמי למה שפסק הר"ב ש"ע סי' רי"ב סעיף א' גבי דג מלוח ואוכל פת עמו שלא יזיק שמברך על הדג, לפי שהתם יכול לאכול הדג בלא פת ונהנה ממנו, רק כדי שלא יזיק בגרונו אוכל פת, הוי דג עיקר ומברך עליו, אבל כאן שמן לבדו בלא פת אזוקי מזיק ליה ואינו יכול לאכול, ואף האוכל אינו נהנה שאין אוכלין אלא ע"י הפת הוי הפת עיקר. ועיין מ"ש מ"ו ז"ל [ב"ח ס"ב]: ומ"ש אם חושש בגרונו. כן הוא דעת הלכות גדולות [ברכות פ"ו] והר"מ [בברכות מהר"ם סי' ח]. אבל הטור הסכים לפירוש הר"ר יוסף שפירש שלאו דוקא חושש בגרונו הוא הדין אם נותן שמן הרבה לתוך אניגרון מברך על השמן, והסכים לדעתו מטעם שותה פשוט שצריך לברך עליו כשאינו לרפואה עי"ש. ואני אומר שעיקר כדעת הלכות גדולות והר"מ, דהא לדעת הר"ר יוסף והטור יש

לתמוה למה לו לש"ס לאוקמא דברי ר"י שאמר שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ בחושש בגרונו, הוי ליה לאוקמא בנותן שמן הרבה לתוך אניגרון, עיין הסוגיא בפרק כיצד מברכין [לו ע"ב]. לכן עיקר כמו שפסק הר"ב ש"ע.

אליה רבה סימן רב

(ח) מברך על הפת וכו'. אפילו בשמן הרבה ופת מועט ואפילו חושש בגרונו, כן הוכיח הב"ח [סעיף ב] מש"ס ופוסקים, ועולת תמיד [סק"ד] השיג עליו מסימן רי"ב [דאפילו] הפת מעורב בעיקר אינו מברך על הפת ע"ש. והמעין בב"ח גופיה יראה שהקשה הוא גופיה קושיא זו בסימן זה ובסימן רי"ב [סעיף ב], ואפ"ה לא זז מפסק זה, כי משום קושיא אין לדחות הפסק, דקושיא אפשר לתרץ. וכן ראיתי שפסק הנחלת צבי [סק"ד] ומתרץ הקושיא דדג מליח יכול לאכול בלא פת ונהנה ממנו רק כדי שלא יזיק בגרונו אוכל פת, אבל שמן לבדו אינו יכול לאכול ואף האוכל אינו נהנה ע"כ. ולענ"ד לתרץ דכיון דאין דרך להתרפא באכילת שמן ופת, בטלה דעתו אצל כל אדם והוי פת עיקר, וכה"ג אמרין בש"ס ופוסקים ובכמה דוכתא, וכן נראה מרבינו ירוחם [נתיב טז ריש ח"ב]. שוב נדפס ספר מג"א וראיתי בו דברים אחרים [בסק"ח], ומשנתי לא זזה ממקומה וכן עיקר:

משנה ברורה סימן רב ס"ק כט

(כט) ופוסט את הטפלה - ואפילו היה [כח] שמן הרבה נמי אינו אלא טפל לפת [כט] וכ"ז באוכל השמן ללפת בו הפת אבל אם אוכל השמן מפני שחושש בגרונו רק אוכל לזה מעט פת כדי שיוכל לאכול השמן עמו ולא יזיקנו בזה מקרי השמן עיקר [ל] ופוסט הפת הטפלה לו וא"צ ליטול ידיו ולברך המוציא [לא] ויש חולקים וס"ל דאף בכה"ג הפת עיקר [א"ר ע"ש]:

רבינו יונה מסכת ברכות דף כה עמוד א

ומאי דאמרי' החושש בגרונו לא יערענו בשמן לא בא לומר דשמן לבדו לא יעכב אבל ע"י דבר אחר יעכב אלא ה"ק לא בשמן בשום ענין אפי' ע"י עירוב דברי' אחרים אבל נותן הוא שמן הרבה בתוך אניגרון ובולע אותו במהרה בלא שום עיכוב דבכי האי גונא לא מיחזי כמאן דעביד לרפואה כלל כיון שערבו עם דברים אחרים ואינו מעכב אותו כך פירשו רבני צרפת ועוד אומרים שנוכל ליישב זה הפי' ולומר דלא איירי בעיכוב כלל ונפרש שלא יערענו מלשון ערעור ור"ל שלא ישתה בפני עצמו בשום ענין שהשמן לבדו אזוקי מזיק אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובולע כדרכו והלשון שכתב הרי"ף ז"ל אבל היכא דאכיל ליה ע"י הפת הויא ליה הפת עיקר וכו' תימה הוא מה צריך בכאן לכתוב זה הלשון וכי איצטריך הכא לאשמועינן שהפת הוא עיקר ופוסט כל מיני מאכל ודאי כיון דאמר מעיקרא ודוקא היכא דחשש בגרונו (משמע) לא מברך עליה אלא שהכל:

רמב"ם הלכות שבת פרק כא הלכה כד

החושש בשיניו לא יגמע בהן את החומץ ויפלוט אבל מגמע הוא ובולע, החושש בגרונו לא ש יערערנו בשמן אבל בולע הוא שמן הרבה ואם נתרפא נתרפא, אין לועסין את המצטי ואין שפין את השנים בסם בשבת בזמן שמתכוין לרפואה, ואם נתכוון לריח הפה מותר.

ערוך השולחן אורח חיים סימן שכא סעיף לב

סעיף לב

והנה רבינו הב"י בסעיף ב' בדין דמי מלח העתיק לשון הטור דזהו משום מעבד ובסעיף ג' בדין צנון העתיק לשון הרמב"ם שזהו ככובש כבשים ע"ש וכמדומה שסבור שאין חילוק לדינא ולענ"ד יש חילוק שהרי התוס' שם כתבו דכשיש שמנונית ליכא איסור דמי מלח שהשמנונית ממתיק המלח ע"ש וכן פסקו גדולי האחרונים [מג"א סק"ו וסק"ז] וכן המנהג אצלינו כשחותכים צנון או בצלים הרבה אין מולחין אותן רק מקודם נותנין עליהם שמן או שומן ואח"כ מולחין אותן וזהו לפי טעם מעבד דבכה"ג ליכא עיבוד אבל להרמב"ם שהטעם מפני שנראה כעושה מלאכה או ככובש כבשים נראה דגם בכה"ג אסור ותדע לך שכן הוא שהרי כתב מים ומלח ושמן וכו' והרי אוסר לעשות הרבה אפילו כשיש שמן ולבד זה אני מתפלל על הטור וש"ע שלא הזכירו היתר שומן שכתבו התוס' וגם המרדכי כתב היתר זה ע"ש ומה לנו להתוס' והמרדכי הלא במשנה עצמה מפורש כן דתנן אלו הן המותרין נותן שמן בתחלה וכו' אך א"כ גם להרמב"ם מותר וא"כ קשה למה השמיטו זה וצ"ע [ואין לומר דס"ל דרק ר' יוסי ס"ל כן ואנן קי"ל כרבנן והא אדרבא ר"י מחמיר יותר וכיון דלדידיה שרי כ"ש לרבנן ואפשר דס"ל דהיתר זה הוא רק למי מלח מועטין דאוסר ר"י ולמרובין לא מהני זה ולפ"ז שפיר השמיטו דמועטין בלא"ה שרי לרבנן וזה נוכל לתרץ על הרמב"ם ולא על הטוש"ע שהתוס' והמרדכי כתבו מפורש דלדידן שרי ודו"ק]:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף ח

(מ) (ט) כל האוכלין והמשקין שאדם אוכל ושותה לרפואה, (מג) אם טעמים טוב והחייך נהנה מהם, (מד) מברך עליהם [א] תחלה וסוף. הגה: <כ"ה> אם אנסוהו לאכול או לשתות, (מה) אף על גב דהחייך נהנה ממנו אינו מברך עליו, כ [טו] ה' הואיל יד' ונאנס על כך (ב"ב) בשם אהל מועד (הרא"ה).

משנה ברורה סימן רד ס"ק מג

(מג) אם טעמים טוב וכו' - ר"ל אף על פי שאינו תאב להם כלל ואינו אוכלם אלא מחמת אונס חליו כיון שעכ"פ החייך נהנה מהם [לז] ולאפוקי אם הם רעים שאין לו הנאה מזה אף על פי שמתרפא מהם אינו מברך כלל:

שער הציון סימן רד ס"ק לז

(לז) ואף אם טעמים אינו טוב כל כך, כיון שעל כל פנים אינם רעים והחייך נהנה מהם, משמע ממגן אברהם סעיף קטן כ"ד דאף על פי כן מברך. ומה דנקט המחבר אם טעמים טוב, הוא לאו דוקא, אלא לאפוקי אם הם רעים, וזה רמז המגן אברהם בסעיף קטן י"ט דבתוספות לא נזכר כלל טעמים טוב:

שמירת שבת כהלכתה - הערות פרק מ הערה (רלא)

(רלא) שם ובמ"ב ס"ק מג, ונ"ל דכל שהתרופה עצמה מרה אלא שמעורב בה דבר מתוק ע"מ להמתיקה, דלא יברך, שהרי הוא טפל לעיקר שהוא התרופה. אך שמעתי מהגרש"ז אויערבך זצ"ל, שיתכן דבכה"ג שאינו מברך כלל על העיקר, מברך שפיר על הטפל (וכן מסתבר, שהרי אסור ליהנות מעוה"ז בלי ברכה), כמו"ש סי' קעד במ"ב ס"ק לט, שיברך על מעט סוכר לפטור את הקפה, ע"ש, ומשמע דכוונתו על הסוכר הבא להמתיק את הקפה והוא הטפל לקפה - ואף על גב שאת הסוכר הוא טועם קודם הקפה בפני עצמו, לא זה הוא המחייב אותו בברכה, דמ"מ הרי אין כונתו בשביל הנאה מועטת זו (ואולי כוונת המ"ב שאוכל את הסוכר בשביל הסוכר, ולא בשביל להמתיק את הקפה, וראה סי' קעד סע' ב בבה"ל ד"ה יין בסופו - י. י. נ.). ודוגמא לתרופה מעורבת כזו, מזון המלכות שהעיקר הוא ודאי רק התרופה, והדבש הוא רק טפל, ומ"מ מסתבר דודאי מברכים אף על פי שהכל ביחד, עכ"ד. וראה נשמת אברהם ח"ד או"ח סי' רד (א), שחזר בו הגרש"ז אויערבך זצ"ל וכתב שאינו מברך על תרופה המעורבת עם סוכר, וע"ש. ומהיות טוב יאמר לפני לקיחת התרופה יר"מ ה' אלקי שיהא עסק זה לי לרפואה כי רופא חנים אתה (עיין סי' רל סע' ד), וזה נחשב כעין ברכה להוציא מגדר גזלן וכ"כ בעל הציץ אליעזר זצ"ל בספר נשמת אברהם ח"א סי' רד סק"ד.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לח עמוד א

שתיתא, רב אמר: שהכל נהיה בדברו, ושמואל אמר: בורא מיני מזונות. אמר רב חסדא: ולא פליגי, הא בעבה הא ברכה; עבה - לאכילה עבדי לה, רכה - לרפואה קא עבדי לה.

רבינו יונה מסכת ברכות דף כז עמוד א

שתיתא רב אמר שהכל אית דמפרשי שעושין אותה מקמח שבליים שחרין בתנור אי נמי מקמח אחר שמבשלין אותו במים ומ"ה אמרינן שאם עשו אותה עבה כמו שדרך לעשות אותה לאכילה מברך עליה במ"מ ואם היתה רכה שלא הטילו בה אלא מעט קמח בלבד כמו שדרך לעשות אותה לרפואה מברך עליה שהכל ומאי דאמרי' רכה דלרפואה עבדי לה מברך שהכל לא קאמר מפני שאינו אוכל אותה להנאה אלא לרפואה שיברך שהכל דודאי מפני שאוכל הדבר לרפואה אינו גורע ברכתו דהא אמרי' (שבת קט ב) כל האוכלין אוכל אדם (בשבת) לרפואה וכל המשקין הוא שותה אלא ה"ק אם היתה רכה כמו שדרך לעשותה לרפואה אף על פי ששותה אותה להנאה אינו מברך עליה אלא שהכל:

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף לח עמוד א

שתיתא, אסיקנא דבעבה מיני מזונות משום דלאכילה קא עבדי לה אבל רכה שהכל משום דלרפואה עבדי לה, ק"ל ואפילו עבדי ליה לרפואה מאי הוי לברייך עליה ב"פ האדמה, דבשלמא מיני מזונות לא מברכינן עליה כיון דלא עבדי ליה לאכילה ולמיזן אבל פרי האדמה מיהא לברייך עליה דבמילתיה קאי, וכקמחא דחטי לרב יהודה דלעיל, ואי הוה קיי"ל כרב נחמן דאמר בקמחא דחטי שהכל שפיר, אלא אי קיי"ל כרב יהודה תקשי דהא קיי"ל נמי כי האי מסקנא דרב חסדא דהכא, וא"ת דכיון דלא מיכוון אלא לרפואה בעלמא לא מברכינן עליה אלא שהכל והא שמן ע"י אניגרון היכא דמיכוין לרפואה מברכינן עליה בורא פרי העץ, ואפשר לומר דשאני הכא דכיון שאין דרכו ליהנות ממנו בהכין אלא לרפואה בעלמא ואין עיקר הנאתו בהכי לא מברכינן עליה אלא שהכל דלאו במילתיה קאי, אבל שמן ע"י אניגרון דרך הנאתו הוא בדרך שתיה אלא שכל שהוא לבדו מזיק ומכשירין אותו ע"י אניגרון וכשהוא עושה האניגרון עיקר אי אפשר לברך עליו

משום דה"ל אניגרון עיקר ושמן טפלה לו, אבל כשמתכוין לרפואה ה"ל שמן עיקר ודרך הנאתו לפיכך מברכין עליו בורא פרי העץ ואף על פי שהוא מתכוין לרפואה כדאמרן דמ"מ דרך עיקר הנאתו הוא כנ"ל.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רד סעיף יא

<יד> { חבושים או גינדא"ש יג' או ורדים ושאר מיני פירות ועשבים שמרקחים בדבש, (ע' עב) הפירות והעשבים (א) הם עיקר והדבש טפל, י' אפילו הם כב (בב) כתושים טו' ביותר, הילכך מברך על חבושים וגינדא"ש בפה"ע; ועל של עשבים, בפה"א; יד' * ועל <טו> כא' של כג טז' [טז] (נג) ורדים, בפה"א (פ). הגה: וכל מרקחת שאין בריאים רגילין בו כב [ז] (גד) אלא טו' כד יז' [ז]

לרפואה, (נה) מברכין עליו שהכל (ב"י בשם הרא"ש).

משנה ברורה סימן רד ס"ק נה

(נה) מברכין עליו שהכל - ועיין בבדק הבית שכתב שרוב הפוסקים חולקים ע"ז וכן הסכימו [מון] האחרונים דצריך לברך עליו ברכה הראויה לו כיון שעכ"פ נהנה: